

אוחילה לאל

מים ראשונים: זכו הדורות האחרונים לעדנה רבה של תפילות ופיוטי כל השנה, הימים הנוראים בפרט. מנגינות נפלאות חדשות, התווספו למנגינות המסורתיות, והן חוברות 'אישה אל אחותה' למילים המופלאות החצובות בסלע קדמונים. בין היושבים 'ראשונה במלכות' הוא הפיוט אוחילה לאל אחלה פניו וכו'. ואנחנו נבקש לתהות מעט על שורשיו של פיוט זה ושל הייחולים והאיחולים שבמקרא ובמדרש שעליהם ללא ספק הוא מיוסד.

אוחילה לאל אַחְלָה פָּנָיו / אַשְׁאַלָה מִמֶּנּוּ מַעֲנָה לְשׁוֹן /
אֲשֶׁר בִּקְהַל עַם אֲשִׁיר עָזוֹ / אַבְיָעָה רְנָנוֹת בְּעַד מִפְעָלוֹ /
לְאֶדָם מַעֲרַכֵי לֵב / וּמָה' מַעֲנָה לְשׁוֹן /

ה' שְׁפָתַי תִּפְתַּח / וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ / ¹ (רשות לשליח ציבור במוסף ראש השנה ויום הכיפורים).

מעיי מעיי אוחילה קירות לבי המהלי לבי לא אחריש פי קול שופר שמעתי שַׁמְעַתְּ נַפְשִׁי תְרוּעַת מְלִחְמָה: (ירמיהו ד יט).

ואני בה' אצפה אוחילה לאלהי ישעיי ישמעני אלהי: (מיכה ז ז).

ספר אבודרהם סדר תפלת ראש השנה = פירוש לפיוט

אוחילה לאל - על שם: "על כן אוחיל לו" (איכה ג כא).⁵ אחלה פניו - על שם: "חֲלִיתִי פָּנֶיךָ בְּכָל לַי" (תהלים קיט נח). אשאלה ממנו מענה לשון - על שם: "ומה מענה לשון" (משלי טז א), ולקח לשון אשאלה ממנו, על שם: "אחת שאלתי מאת ה'". (תהלים כז ד).⁶ אשר בקהל עם - על שם: "בְּשַׁרְתִּי צִדְקָה בִּקְהַל רֵב" (שם מ, ז). אשיר

¹ הפיוט 'אוחילה לאל' הוא פיוט מסוג רשות עתיק מאוד, המצוי בכתבי יד ומחזורים בהקשרים שונים ומגוונים: לפני סדרי עבודה, לפני פיוטים למלכויות, זיכרונות ושופרות [תקיעות], אבל גם למשל בתוך קרובות לטל ולגשם ועוד. תפוצתו העצומה והעדר החריזה בו מוכיחים את קדמותו. ולצערנו, מחברו נותר עלום. מן התקופה שבה עדיין לא חרזו פיוטים, ידוע לנו בשמו רק פייטן אחד, יוסי בן יוסי, שכמה פיוטים מיוחסים לו על פי מסורות קדומות, אבל אין לנו עדות ברורה שהוא שכתב פיוט זה. תודה רבה לפרופ' שולמית אליצור על דברי הסבר קצרים וממצים אלה. יפי מילותיו של הפיוט, קדמותו ותפוצתו כאמור, גם זיכו אותו בלחנים רבים, **מסורתיים** וגם **מודרניים**.

² חתימת הפיוט בפסוק מהמקרא הוא סיום מקובל בפיוטי רשות קדומים. כאן יש לנו שתי חתימות פסוקים, הראשונה מספר משלי טז א: "לְאֶדָם מַעֲרַכֵי לֵב וּמָה' מַעֲנָה לְשׁוֹן" והשני מתהלים נא יז: "אֲדַנִּי שְׁפָתַי תִּפְתַּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ". זה האחרון מקובל כפתיחה (פסוק 'רשות') לפני כל תפילת עמידה, יחיד ושליח ציבור. ואכן, הספרדים אומרים את אוחילה לאל כפתיחה לחזרת שליח ציבור בתפילת מוסף. אך מנהג אשכנז הוא לומר את הפיוט בתוך חזרת הש"ץ, לאחר קדושה, באמצע 'עלינו לשבח' וכפתיחה למלכויות, זכרונות ושופרות (ואפשר שהפסוק "אֲדַנִּי שְׁפָתַי תִּפְתַּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ" נגזר עם הפיוט, ראה מחזור גולדשמידט). המקור הראשון שמצאנו לשילוב פיוט זה בתפילת הימים הנוראים הוא מחזור ויטרי מיסודו של רש"י (מאה 11). שם מופיע הפיוט כשיטה האשכנזית כאשר כבר שם קודמת לו 'פתיחה' נוספת: "היה עם פיפיות שלוחי עמך בית ישראל העומדים לפניך היום לבקש רחמים ותחנונים ... הורם מה שיאמרו, הבינם מה שידברו, הודיעם מה ישאלו וכו'". תפילה נפלאה שגם עליה יש לדרוש ולהרחיב.

³ אוחילה כאן הוא כאב או מחלה, כפי שמפרש דעת מקרא, היינו משורש ח"ל או פשוט ח"ה. ואפשר גם שהוא מלשון רעדה ופחד כמו שמופיע בקונקורדנציה של אבן שושן שמקטלג פסוק זה תחת השורש ח"ל. אם הפייטן מכוון למשמעות זו, אזי אוחילה לאל הוא כמו אוחילה בעמדי לפני האל, נחליתי מפחד בעמדי לפני האל, וגם ההמשך "אחלה פניו" אולי בא ממקום של פחד, כאב או אפילו מחלה. אבל להלן נראה שסביר לומר שאחלה פניו הוא במשמעות יותר חיובית ומעודדת.

⁴ נראה שכאן כולם מסכימים שמשמעות אוחילה הוא לקוות או לצפות (לטוב) והוא משורש יח"ל. לכך ניתן לצרף פסוקים רבים במקרא כגון: "חֲזַק וְיִאֲמָר לְבַבְכֶם כֹּל הַמִּיחֲלִים לָהּ" (תהלים לא כה), "רוּצָה ה' אֶת־יְרֵאָיו אֶת־הַמִּיחֲלִים לְחֶסֶד" (תהלים קמז יא), "וְאֲנִי תָמִיד אֵיחָל וְהוֹסַפְתִּי עַל־לִתְהִלָּתְךָ" (תהלים עא יד), ורבים כאלה במיוחד בספר תהלים. וכך גם בספר איוב, גם אם בלשון קשה בין ייאוש לשארית תקווה: "מִהִכְחֵי כִרְאֵיחַל וּמִהִקְצֵי כִרְאֵאֲרִיךְ נַפְשִׁי" (איוב ו יא), "הֵן יִקְטְלֵנִי לֹא לֹא אֵיחָל אֲדַרְכֵי אֱלֹהֵינִי אוֹכִיחַ" (איוב יג טו) ודומה לו במלכים ב ו ג, במצור הקשה על שומרון: "מִה־אוֹחִיל לָהּ עוֹד", ויש עוד שלא מנינו. כך או כך, לשני "אוחילה" שמצאנו בירמיהו ובמיכה, ניתן להוסיף גם את צמד הפסוקים מאיכה פרק ג: "זֹאת אֲשִׁיב אֶל־לִבִּי עַל־כֵּן אוֹחִיל" (כא) וכן: "חֲלִקֵי ה' אֲמָרָה נַפְשִׁי עַל־כֵּן אוֹחִיל לָהּ" (כד). כולם משורשים קרובים: ח"ה, יח"ל, ח"ל, ח"ל, ובמשמעויות קרובות. וכבר למדונו בעלי הדקדוק **שבפעלים העלולים** (פעלים שבסיסם הוא שתי אותיות - עיצורים, כמו ח"ל כאן, אליהם נוספו תנועות אה"י ויצרו שורשים משולשים במשמעויות שונות אך דומות), יש קרבה והתחלפות. לפיכך אין לתמוה על בעלי הפיוט שנטולים חירות לעצמם ומשתמשים במילה אוחילה הן במשמעות שלימדנו ירמיהו והן במשמעות שלימדונו מיכה וספר תהלים, ואולי גם במשמעויות נוספות לתפארת הפיוט. חירות זו ניטול גם אנו בהמשך דברינו לדקדק במשמעות ובתוכן ולא בנבכי ודקדוקי הלשון וכבר אמרו חכמי הלשון בימי הביניים על עצמם: "הדקדוק לכתובה, כמלח למאכל" - הכל במידה הראויה. המאכל הוא העיקר.

⁵ לא אוחילה של ירמיהו ולא אוחילה של מיכה, הם המקור לאוחילה של הפייטן, עפ"י אבודרהם! מה כן? ה"אוחיל" של קינת איכה! ראה שם כל הפסוקים מסביב ובפרט ארבעת הפסוקים כא-כד: "זֹאת אֲשִׁיב אֶל־לִבִּי עַל־כֵּן אוֹחִיל: חֶסֶד ה' כִּי לֹא־תִמְנֹו כִּי לֹא־לְכֹלוֹ רַחֲמָיו: חֲדָשִׁים לְבָבָי רַבָּה אֲמוֹנָתְךָ: חֲלִקֵי ה' אֲמָרָה נַפְשִׁי עַל־כֵּן אוֹחִיל לָהּ". ועוד נידרש ל"אוחיל" זה של איכה להלן.

⁶ "אשאלה ממנו מענה לשון" הוא חיבור של שני פסוקים, וכך גם "אביעה רננות" להלן, כאשר המילה "שפת" היא המקשרת. הרכבת פיוטים בצורה מתחכמת מחלקי פסוקים ומילים סמויות מקשרות, היא סממן מאפייני של הפיוטים הקדומים, שאפשר שלא רק נהגתה במוחו היוצר של הפייטן, אלא גם נשמעה טוב באזני הקהל. נראה שהחיבורים המורכבים הובנו פחות ופחות ע"י קהל

עוזו - על שם: "ואני אשר עוזך" (שם כט יז) אביעה רננות - על שם: "תבענה שפתי תהילה" (שם קיט קעא), ואמר רננות על שם: "ושפתי רננות יהלל פי" (שם סג ו). בעד מפעליו - על שם: "כל פועל ה' למענהו" (משלי טז יד). ונראה מתוך אוחילה שאין ליחיד לאומרו לפי שהוא רשות לשליח ציבור, שהרי אומר בו: "אשר בקהל עם אשר עוזו".⁷

מסכת ברכות דף י עמודים א-ב – אוחילה של חזקיהו

אמר ליה: בן אמוץ, כלה נבואתך וצא! כך מקובלני מבית אבי אבא - אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים... שנאמר: "הן יקטלני לו איחל" (איוב יג טו).⁸

אמר רבי חנן: אפילו בעל החלומות אומר לו לאדם למחר הוא מת - אל ימנע עצמו מן הרחמים, שנאמר: "כי ברוב חלומות והבלים ודברים הרבה כי את האלהים ירא" (קהלת ה ו). מיד: "ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל ה' " (מלכים ב כ ב, ישעיהו לח ב). מאי קיר? אמר רבי שמעון בן לקיש: מקירות לבו, שנאמר: "מעני מעי אוחילה קירות לבי וגו' " (ירמיהו ד יח).⁹

וַיַּחַל מֹשֶׁה אֶת־פְּנֵי ה' אֱלֹהָיו וַיֹּאמֶר לָמָּה ה' יַחְרֶה אַפָּי בְעַמִּי אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּכַח גְּדוֹל וּבְיַד חֲזָקָה: (שמות לב יא).¹⁰

מסכת ברכות דף לב עמוד א – ויחל של משה

ויחל משה את פני ה' - אמר רבי אלעזר: מלמד שעמד משה בתפילה לפני הקב"ה עד שהחלה; ורבא אמר: עד שהפר לו נדרו, כתיב הכא: "ויחל" וכתוב התם: "לא יחל דברו ... אמר רבא אמר רב יצחק: מלמד שהחלה עליהם מדת רחמים. ורבנן אמרי: מלמד שאמר משה לפני הקב"ה: ריבוננו של עולם, חולין הוא לך מעשות כדבר הזה. ויחל משה את פני ה' - תניא, רבי אליעזר הגדול אומר: מלמד שעמד משה בתפילה לפני הקב"ה עד שאחזתו אחילו. מאי אחילו? אמר רבי אלעזר: אש של עצמות. מאי אש של עצמות? אמר אבוי: אשתא דגרמי.¹¹

השומעים בתקופת מאוחרות (ראה הביקורת הקשה של אבן עזרא על הקליר בפירושו לקהלת ה א: אל תבהל על פיך) ונשארו כחביבי הקהל אותם צירופים שיצרו מטבעות לשון משלהם, כמו "אביעה רננות" ורק נותר לחקור מאילו פסוקים הם הורכבו.

⁷ נראה שבתקופתו של אבודרהם (ספרד מאה 14) כבר היה הפיוט אוחילה מושרש ומקובל, והוא מסביר אותו כחלק מסדר ראש השנה שלו ומנסה לתהות על שרשי הפיוט ומקורותיו. אילו פסוקים עמדו לנגד אותו פייטן קדום כאשר כתב את הפיוט אוחילה לעיל. אגב, מיקום הפיוט בסדר תפילת ראש השנה של אבודרהם הוא כשיטת האשכנזים 'באמצע' עלינו לשבח, בתחילת מלכויות. ואנחנו רוצים להתמקד במילים הראשונות של הפיוט הנפלא הזה, 'ב'אוחילה לאל' ו'ב'אחלה פניו' - ביחול, באיחול פנים ובאיחול מהלב והחלמה! ראה סיפור ישעיהו וחזקיהו במלכים ב פרק כ ובישעיהו פרק לח. עוד על הפסוק: "הן יקטלני לו איחל", ראה מסכת סוטה פרק ה משנה ה: "בו ביום דרש ר' יהושע בן הורקנוס: לא עבד איוב את הקב"ה אלא מאהבה שנאמר: הן יקטלני לא לו איחל". ייחול שבא באהבה עם כל הסבל והכאב של איוב.

⁸ ראה הפסוק שם באיוב: "הן יקטלני לא לו איחל אף דרכי אל פניו אוכיח", שהוא דו-משמעי בשל מסורת המקרא אם כותבים בו "לא" או "לו". ראה גם התוכחה כלפי שמיא שבחצי השני של הפסוק שלא תמיד מצוטט (תוכחה עליה הרחבנו בדברינו [הטיחון דברים כלפי מעלה](#) בפרשת שלח לך) - תוכחה שמהולה בתקוה בפסוק העוקב שם: "גם הוא לי לישועה פי לא לפני חנף יבוא". אבל הדרשן כאן נצמד ל"לו" שבפסוק ומתעלם מה"לא" ושם בפי חזקיהו דברים כדברנות כנגד ישעיהו שבא לבשר לו את קיצו: ללמדך שגם כאשר בא נביא ומבשר לאדם שהוא על ערש דווי ועומד למות, אסור לאדם להתייאש רק להתפלל ולייחל לרפואה והחלמה! ראה סיפור ישעיהו וחזקיהו במלכים ב פרק כ ובישעיהו פרק לח. עוד על הפסוק: "הן יקטלני לו איחל", ראה מסכת סוטה פרק ה משנה ה: "בו ביום דרש ר' יהושע בן הורקנוס: לא עבד איוב את הקב"ה אלא מאהבה שנאמר: הן יקטלני לא לו איחל". ייחול שבא באהבה עם כל הסבל והכאב של איוב.

⁹ ותפילה שבאה מקירות הלב מבקעת ועולה את כל חומות הברזל והרקיעים שחוצצים בין האדם ואלוהיו. ראה דברינו [דרשו ה' בהמצאן](#) בפרשת שובה, בהם הבאנו את מדרש פסיקתא דרב כהנא שאומר שקריאת התשובה של ישעיהו: "דרשו ה' בהמצאן" ושל הושע: "קחו עמכם דברים ושובו אל ה'", שוברת את קיר הברזל של יחזקאל, את "הקיר ביני וביניהם" (יחזקאל מג ח). אך שובר חזקיהו בכאב חוליו את הקיר? בהתפללו מקירות לבו! ראה ירושלמי סנהדרין פרק י הלכה ב: "רבי חיינא בר פפא אמר: נתן עיניו בקירות בית המקדש ... ורבנין אמרין: נתן עיניו בקירות לבו, שנאמר: מעני מעי אוחילה קירות לבי הומה לי לבי לא אחריש". כך גם תפילת [אלישע על בנה של השונמית](#). האם לאוחילה זה של ירמיהו וחזקיהו (עפ"י דרשות הבבלי והירושלמי) כיוון הפייטן?

¹⁰ יש שאומרים שמשה איננו המְחַלֵּה או המייחל הראשון וכבר קדם לו נח בפסוקים של שיקום העולם לאחר המבול, של ציפיה ותקווה מחדשת, עפ"י בראשית ח יב: "וַיַּחַל עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרֵים וַיִּסַּף שְׁלַח אֶת־הַיּוֹנָה מִן־הַתֶּבֶת: ... וַיַּחַל עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרֵים וַיִּשְׁלַח אֶת־הַיּוֹנָה וְלֹא יָסָפָה שׁוּב־אֵלָיו עוֹד". ראה פירוש רש"י לפסוק באיוב ו יא: "מה כוחי כי איחל - כי איחל - כי אמתין עד יום רפואה או עד יום מיתה: איחל - כמו ויחל עוד (בראשית ח י). בדומה לרש"י, גם אבן עזרא בפרשת נח שם, רד"ק בתהלים לז ז ועוד. אבל למשה שמורה זכות הבכורה לחילוי פנים. הצירוף של שורש חל"ה, יח"ל או מה שנבחר (ראה הערה 4 לעיל) עם פנים משמעותו התחנן או התפלל ולא רק המתין או ציפה או אפילו קיווה. וממשה לנביאים, ראה זכריה ח כא: "הֲלוֹךְ לַחֲלוֹת אֶת־פְּנֵי ה' " (ופסוק כב הסמוך שם), מלאכי א ט: "וְעֵתָה חֲלַנְא פְּנִיָּאל וַיַּחְנֶנוּ, ומשם לכתובים, תהלים קיט נח: "חֲלִיתִי פְּנִיךָ בְּכָל־לֵב חֲנִנִי פְּאֶמְרָתְךָ, איוב יא יט: "וַחֲלוּ פְּנִיךָ רַבִּים". "אחלה פניו" שבפיוט וודאי בא מפסוקים אלה וראש לכולם הוא משה.

¹¹ ובשמות רבה פרשה מג מצאנו עוד הסברים ל"ויחל משה": שלימד סניגוריה על ישראל, שהעמיד פנים כביכול כנגד הקב"ה, שריצה אותם לאביהם שבשמים, שהכניס לאלהים כמין דורון, שעשה את המר מתוק וריפא את מרידותם של ישראל, שהתיר נדרו של יצרו, שהיה מפיס את האלהים, שחגר מתניו בתפילה, ואפילו הפירוש: "שעמד בקלות ראש לפני הקב"ה לבקש צרכן של ישראל", היינו שמיהר לפתוח בתפילה ולא השתהה כחסידים הראשונים (ברכות פרק ה משנה א)! אין לדעת לאלו מכל הפירושים של מסכת

מדרש תהלים (שורח טוב; בובר) מזמור מב – הוחילי לאלהים

"מה תִּשְׁתַּחֲוֶה נַפְשִׁי וְתִתְקַמֵּי עָלַי הוֹחִילִי לְאֱלֹהִים כִּי עוֹד אֲדַדְנִי יְשׁוּעוֹת פְּנִי" (תהלים מב ו). שלא אודנו כבראשונה שעשה להם נסים, עכשיו אודנו שנייה כשיושיעני שנייה מן האומות, לכך נאמר: "כי עוד אודנו".¹⁶

"אלהי עלי נפשי תשתוחח" - אמרה כנסת ישראל: אני מתקנאה ואשתוחחח שאני רואה וכועסת, ואתה מה איכפת לך? "אתה ה' לעולם תשב כסאך לדור ודור" (איכה ה יט), "הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו" (דברי הימים א יו כז), מה איכפת לך? - אני הוא עלי נפשי תשתוחח.¹⁷

פסיקתא דרב כהנא פרשה כב "שוש אשיש" – הקשר לנבואות הנחמה

(משל) למטרונה שהלך בעלה ובנה וחתנה למדינת הים. אמרו לה: באו בניך, אמרה להם: ישמחו כלותי. - הרי חתניך - אמרה להם: ישמחו בנותי. כיון שאמרו לה: הרי בעליך, אמרה להם: הא חדו חדו שלמה.¹⁸ כך הנביאים אומרים לירושלים: "בניך מרחוק יבואו" (ישעיה ס ד), והיא אומרת להם: "ישמח הר ציון" (תהלים מח יב). - "בנותיך על צד תאמנה" (ישעיה ס ד), והיא אומרת להם: "תגלנה בנות יהודה" (תהלים שם מח). וכיון שהם אומרים לה: "הנה מלכך יבוא לך" (זכריה ט ט), היא אומרת להם: הא חדו חדו שלמה, "שוש אשיש בה' תגל נפשי באלהי" (ישעיה סא ו).¹⁹

לשנה טובה תכתבו ותחתמו

לשנת חיים וקיימים²⁰

מחלקי המים

בדמות מלאכים ושאר מתווכים (הגויים כן וזה כאמור נושא מעניין לפעם אחרת) והוא בוחר בקשר בלתי אמצעי עם הקב"ה ובייחודו. אפשר שגם זה מענייני תפילות הימים הנוראים וימי הסליחות, לא להתפתות לפנות למתווכים למיניהם ולא להזכיר כלל מלאכים, בפרט לא בשמותיהם. "אוחילה לאל" - לו ולו בלבד. אייחל לו ואייחד את שמו. ראה גם דברינו [שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד](#) בפרשת ואתחנן, שם הראינו שאמירת שמע ישראל היא תיקון לחטא העגל, לאי קיום "נעשה ונשמע". כאמור מדרש דברים רבה ג י: "אבדו את "נעשה" - שעשו את העגל. אמר להן משה: אבדתן נעשה שמרו נשמע הוי: שמע ישראל".

¹⁶ יותר משאני משתוקקת להודות לקב"ה על ניסי העבר, אני מייחלת ומצפה לתשועתו שנית ובימי, או אז אודנו בכל לב על תשועה שחוויתי בעצמי.

¹⁷ פרק מב בתהלים הוא מפרקי התפילה והייחול לאלהים המרגשים שבספר וראוי אולי במיוחד לקריאה בראש השנה. הנפש משתוקקת ומייחלת תוך שהיא שוחחה והומיה. האדם יודע ומכיר שאין לו אלא לבקש 'מתנת חיים', אבל בה בעת מעלה חשיבה דתית עמוקה המתבטאת במשפט הלכאורה סתמי: "אתה, מה איכפת לך?". אתה אלהים אינסוף ומלוא כל העולם כבודך, מה איכפת לך לסלוח לחטאי ולהושיעני? ראה בהמשך המדרש שם אזכור השכמת יהושע ובני ישראל לקראת הכניסה לארץ: "על כן אזכרך מארץ ירדן וחרמונים", שמזכיר את חסדי הקב"ה בכניסה לארץ הגם שחטאו בשיטים: "נזכרת אני כשעברתי את הירדן מה שעשית לי, אפילו כשהכעסונך בשיטים עשית לנו נסים כשעברת לנו את הירדן וכבר הרחבנו במדרש זה בדברינו [הצעה חלופית להפטרות של שביעי של פסח](#).

¹⁸ הא חדו חדו שלמה - שמחה זו היא שמחה שלימה.

¹⁹ וכן הוא בשיר השירים רבה פרשה א על הפסוק: "נגילה ונשמחה בך". הבאנו מדרש זה לא רק בשל האסוציאציה עם המדרש הקודם: של עם ישראל מייחל ומצפה רק לקב"ה בעצמו, אלא גם בשל הקשר ללוח השנה. שבת שלפני ראש השנה לעולם תהא פרשת נצבים (או נצבים-וילך) ולעולם ייקראו בה הפטרת "שוש אשיש בה'", בו כנסת ישראל מתרצה בנחמה השביעית (כדברי התוספות במגילה לא ע"ב: "דרך הנחמות להיות הולכות ומשובחות יותר", ועפ"י דרשתו של אבודרהם שהבאנו מספר פעמים על סדר הפטרות הנחמה). מנפלאות לוח השנה שנוצר עם השנים, גם בעוונותינו (בעקבות החורבן), הוא הקישור וההמשך הישיר מהפטרות הנחמה אל ראש השנה והימים הנוראים. וכבר הראינו במקום אחר שיש גם נחמה שמינית, היא הפטרת היום השני של ראש השנה: "פה אמר ה' מצא חן במדבר עם שרדי חרב הלוך להרגיעו ישאל: מרחוק ה' נראה לי ואהבת עולם אהבתיו על פני משכתיך חסד: ... ה' יקר לי אפרים אם ילד שעשעים כי מדי דברי בו זכר אֲזַכְּרֶנּוּ עוֹד עַל כֵּן הָמוּ מֵעַי לֹא רַחֵם אֲרַחֲמֶנּוּ נָאִם ה' ". בהפטרות זו אנו משלמים תשלום לירמיהו שרוב הפטרותיו היו בצד הפורענות והתוכחה (וישעיהו זכה בכל שבע הנחמות). עוד יש לשים לב שחתמת המדרש לעיל היא בפסוק "שוש אשיש" מישעיהו אותו הוא דורש (ובמקבילה בשיר השירים רבה "נגילה ונשמחה בך" משיר השירים), אבל הפסוק שגרם לשינוי ושכנע את המטרונה שהנה בעלה בא, הוא דווקא מספר זכריה: "הנה מלכך יבוא לך". וכבר עמדנו על כך שלעיתים קרובות מעדיפים המדרשים את נבואות הנחמה של נביאי בית שני על פני בית ראשון, אולי משום שהם קרובים אליהם יותר. ראה דברינו בחנוכה על עדיפות [נרות זכריה על פני נרות שלמה](#) (ונבואות זכריה על פני נבואות ישעיהו). ראה שם.

²⁰ איחול (ייחול) נאה זה לראש השנה, יסודו בתפילת הכהן הגדול ביום הכיפורים, אך מצאנו לו מקור ברור יותר במדרש שכל טוב (בובר) בראשית פרק יח: "ויאמר שוב אשוב אליך. כפל הדיבור, כלומר אמת ונכון, כי בודאי אשוב בלי ספק, כעת חיה. כעת הזאת לשנה הבאה, וכולכם היו חיין וקיימין". מכאן שאנו מייחלים לעצמנו ומאחלים איש לרעהו שזוכה לעמוד למועד הזה כעת חיה בראש השנה הבעל"ט, כולנו חיים וקיימים, כמו שהמלאך בישר לשרה שאת פקידתה אנו קוראים היום הראשון של ראש השנה. ואולי זו עוד סיבה, אם כי עקיפה, לקריאת פקידת שרה (וחנה) ביום הראשון של ראש השנה. ראה דברינו [ה' פקד את שרה](#).